

Horváth György

Dohnányi Ernő Zeneiskola, Budapest

Gombos László

Dohnányi Ernő Archívum, Budapest

A Dohnányi család története

Hagyomány, dokumentumok, családfa, ismert személyek¹

A Dohnányi család származását kutatva az ismert lakóhelyek és a név történeti megjelenései mentén indulhatunk el, fő forrásként pedig – a kézikönyvek és levéltárak adatai, valamint a családi hagyomány mellett – azokra az anyaggyűjtésekre támaszkodhatunk, amelyeket a család különböző tagjai végeztek, illetve végeztettek a 20. század első felében. Dohnányi Ernő és második felesége, Galafrès Elza az 1930-as években foglalkozott intenzíven a származás kérdésével és adott kutatási megbízásokat,² a szlovákiai ágból Ludovika Wagnerová publikált családtörténeti tanulmányt 1930-ban.³ A legalaposabb munkát utóbbi testvére, Ludovít Dohnányi végezte a témában, kutatásai eredményét 1953–54-ben foglalta írásba.⁴

A Dohnányi család a 17. század elejétől bizonyíthatóan a történelmi Magyarország észak-nyugati részén, a Fehér-Kárpátok vidékén élt: a Trencsén megyei Draskócson (Držkovce), illetve – a családi hagyomány szerint – Trencsénben és környékén,⁵ legtovább a Nyitra megyei Ószombaton (Szobotist, Sobotište). Feltételezhető, hogy korábbi lakóhelyük a Trencséntől mindössze negyven kilométerre északra fekvő Dohnány (Dohňany) volt, és nevük is a helységnévből származik. Amint Nagy Iván írja: a „Dohnányi család [...] eredetét és nevét Trencsin vármegeyi Dohnyán helységből veszi; írják nevüket Dohnyán-nak is”.⁶

A falu neve, amelyet a statisztikus Fényes Elek is Dohnyán alakban említett,⁷ birtokmegjelölésben először 1471-ben jelent meg Mátyás király regesztáiban,

¹ A tanulmány forrásanyagát a Dohnányi Ernő Archívum megbízásából Horváth György gyűjtötte össze, a munka második fázisában a szerzők közösen dolgoztak. A teljes kutatási anyag és háttérdokumentáció megtalálható a Dohnányi Archívumban.

² A dokumentumok (családfák, anyakönyvi kivonatok, levelezés) az OSZK Zeneműtárában (Dohnányi hagyományok), valamint a Dohnányi Ernő Archívumban találhatóak (letét, a Szlabey család tulajdona).

³ Ludovika Wagnerová rod. Dohnányi: *Ludevít Dohnányi. Rozpomienka ku dňu 24. júna ako k stému výročiu jeho narodenin* [Ludevít Dohnányi. Emlékezés 1930. június 24-re, születésének 100. évfordulóján], Bratislava 1930.

⁴ Ludovít Dohnányi (ifj.): *Genealogia familiae Dohnany*. Szlovák nyelvű tanulmány (1953–54, töredék, valószínűleg befejezetlen), 51 lapnyi gépirat genealogiai táblázatokkal, levéltári dokumentumok másolataival és a szerző jegyzeteivel. A dokumentumot Arnold M. Egon (Pozsony) bocsátotta rendelkezésünkre, jelen tanulmány számára Tihanszegi Mária készítette fordítást.

⁵ Utóbbi adat Egon M. Arnold, id. Ludovít Dohnányi (1830–1896) dédunokájának szóbeli közlése, Pozsony 2002.

⁶ Nagy Iván: *Magyarország családai* III. k. Pest 1858, 339.

⁷ Fényes Elek: *Magyarország Geographiai Szótára* I. k. Pest 1851, 272.

Dohnanye alakban.⁸ Az első Trencsén megyei kéziratos térképen Dohnan néven szerepel Puhó (Púchov) mellett,⁹ egy 1611-es birtokhatárjárásakor viszont Dohnany alakban említették Lednice várának tartozékaként.¹⁰ A Révai lexikonban Donányként tüntették fel.¹¹ Előnévként már 1409-ben megjelent (Dohnani Pascha Péter királyi ember használta),¹² később személynévként ugyancsak számos változatban előfordult: Dohnan (1492), Dohnanj (1520), Dohanen, Dohňan (1570), Dohnany (1631), Dohonanyi (1699), Dohnanec (1712), Dohnanyi (1720), Dohnaniy (1746).

A családi hagyomány szerint a Dohnányiak ősei Szászországból érkeztek Magyarországra. Az azonban már kideríthetetlen, hogy a család egyes tagjai a hagyomány révén azonosítottak-e lehetséges németországi kapcsolatokat, vagy fordítva, a családfakutatás során a német és magyar nevek között felismert hasonlóság inspirálta a családi emlékezet alakulását. Ludovika Wagnerová írta 1930-ban:

A családban fennmaradt emlékek szerint sokan érkeztek ebbe a kis völgybe Németországból, Csehországon keresztül, akik a vallásháborúk miatt menekültek a Kárpátok mögé. A vidék jó földje alkalmas volt arra, hogy megmunkálják. Ezen a helyen telepedett le néhány Szászországból, a Pirma melletti Dohna községből érkező, onnan kivándorló ember, kiknek leszármazottai a mai napig élnek. A Dohnányi család is ilyen volt, amelyre a szorgalom, a jó gazdálkodás volt jellemző.¹³

Hasonlóképpen írt a kérdésről ifj. Ludovít Dohnányi is:

A Dohnányi családfát illetően [...] csupán a megőrzött családi emlékekre támaszkodhatunk. Eszerint a család feltételezhetően Dohna községből származik, ahol egy nagybirtok volt („Freiherr Ritter Steyn von Steyn zu Steyn, Rittergut – Besitzer, Bayern” [Steyni Steyn von Steyn szabad lovag, lovagi birtok – birtokos, Bajorország]) Pirma mellett (Bajorország [a helység Szászországban található]). A család ismeretlen okból Csehországba költözött, ahol a férfiak a protestáns oldalon vettek részt a vallásháborúban. A Fehér hegyi elvesztett csata után elhagyták Csehországot, és a Trencsén melletti Vsetíni hágón a felső Vág mentére jöttek, s itt letelepedtek. Az ott lakók az eredeti lakóhelyük alapján elnevezték a jövevényeket „Dohnani”-nak. Mivel jól boldogultak a gazdaságban, az őslakók csatlakoztak hozzájuk, és így keletkezett Dohňany. [...] A család tagjai részt vettek a török elleni harcokban is, szolgálataikért vagyont kaptak.¹⁴

A Dohnányiak korai lakhelyei

Dohna (kisváros Németországban, Sachsen államban). A családi hagyomány szerint a Dohnányi név eredete tehát a Pirma és Drezda közelében fekvő német Dohna helységre, illetve annak birtokosaira vezethető vissza. Dohna vára, amely a „Donin” nemzetség várgrófi hűbértartása volt, már a 10. században állt. A meissenai örgróffal folytatott harcok során a várat lerombolták (1402), és a család egyik része

⁸ 1471-ből: DL. 17185, 1475-ből DL. 17715 számú oklevél; *Középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa*. Budapest 2000, CD-ROM.

⁹ Comitatus Trencsiniensis, valószínűleg Mikovinyi fogalmazvány 1735–40-ből (OSZK Térképtár).

¹⁰ Helységösszeírás báró Skrbenszky Fülöp rovmai levéltárából, *Történelmi Tár* 1887. évf., 254–258.

¹¹ *Révai Nagy Lexikona* V. k. Budapest 1912, 679.

¹² *Zsigmondkori Oklevéltár II.* 1407–1410. Összeállította: Mályusz Elemér. Budapest 1958, 282–283.

¹³ Ludovika Wagnerová i. m. 5–6. (az idézett szakaszt Tihanszegi Mária fordította).

¹⁴ Ludovít Dohnányi (ifj.) i. m. 1.

a cseh udvarhoz, másik része Sziléziába menekült. Birtokaikat Zsigmond császár visszaadta 1423-ban.¹⁵ A családi legendán túl azonban nem sikerült bizonyítékokat találni arra vonatkozóan, hogy akár a Dohna család, akár a Lúdvít Dohnányi által említett, Dohnából származó Steyn lovag közvetlen kapcsolatba hozható lenne a mai Dohnány helységgel, illetve lakosaival.

Dohnány (község Trencsén megyében). Amennyiben – amint a családi krónika tartja – a dohnaiak egy része a Vág völgyébe települt, annak jóval az említett fehérhegyi ütközet (1620) előtt kellett történnie, hiszen Dohnány már a 15. században létezett. A német Dohna név a 17. század elején valóban megjelent a magyar történetírás lapjain: Pfalzi Frigyes cseh király elküldte követeit az 1620-as beszercebányai országgyűlésre, hogy Bethlen Gábortól katonai támogatást szerezzen. A követség vezetője a sziléziai Abraham von Dohna vágróf volt.¹⁶

Dohnány mint birtok Lednice várához tartozott,¹⁷ amely már 1259-ben állott. A vár és környékének birtokosai között volt a Nehéz, a Podmaniczky, a Sárkány, a Raskan és a Dobó család.¹⁸ 1587-ben a nyitrai káptalan bizonyítási eljárást folytatott a Trencsén megyei Podmaniczky birtokhatárookra vonatkozóan, és ennek során tanúként megjelent Mathias Dohnanzky hatvanéves verbóczi jobbágy, és vallomást tett Dohnány, Lednicze, Tyzowy és Wrbowce birtokhatáraitól.¹⁹ A tanú lakhelye, a verbóczi provincia, nincs messze Dohnanjától, ahol 1540-ben hat, 1598-ban harminchárom ház állt.²⁰

Lúdvika Wagnerová szerint a Dohnányiak, szolgálataik elismeréseként, a Puhó melletti Lednicrónán (Lednic-Rovné) kaptak birtokot,²¹ a Dohnány faluról megjelent helytörténeti monográfiában viszont nincs említés a családról. Mára sem Dohnány temetőiben, sem az ott élők emlékezetében nem maradt nyoma annak, hogy a Dohnányi család valaha ott élt.

Draskócz (község Trencsén megyében) az első olyan helység, melynek lakói között dokumentumokkal igazolhatóan kimutatható a Dohnányi család. Nemcsak id. Lúdvít Dohnányi (1830–1896) született itt, hanem már ükszülei (Dohnányi Pál és Apponyi Magdolna) is itt házasodtak 1717 körül, amikor a család még gazdag rokonsággal rendelkezett. Unokájuk, Ján 1752. január 10-én kelt keresztleveléből kiderül, hogy a következő generáció (László és felesége, Bakich Zsófia) is Draskóczon élt a 18. század közepén.²²

¹⁵ Révai Nagy Lexikona 5. k., Budapest 1912, 652–653.

¹⁶ Angyal Dávid: Jelentés a hercege Dohna család schlobitteni levéltárában található magyar történeti anyagról. *Századok* XLIV. évf. (1910) 10. füzet 867–868.

¹⁷ Fekete Nagy Antal: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*. IV. k. Trencsén vármegye. Budapest 1941, 111.

¹⁸ Milan Húzevka a kolektív: *Dohnány, Mostište, Zbora 1471–1996*. Puchov 1996, 14–15. [Dohnány 525. évi jubileumi kiadvány] (A kiadvány egyes részeiből Tihanyzsegi Mária készített fordítást.)

¹⁹ Lukinich Imre: *A Podmanini Podmaniczky-család oklevéltára 1556–1641*, V. k. nr. 196. Budapest 1943, 536–537.

²⁰ Lukinich i. m. III. k. Budapest 1941, 164., illetve M. Húzevka a kolektív i. m. 20.

²¹ Lúdvika Wagnerová i. m. 6.

²² Dohnányi hagyaték, Anyakönyvek albuma (OSZK Zeneműtár).

Ószombat (község Nyitra megyében). 1720. szeptember 28-án itt született a fent említett Dohnányi Pál fia, László (a Szobotiston keltezett anyakönyvi bejegyzés az első ilyen jellegű Dohnányi-dokumentum), valamint 1780-ban utóbbi unokája, István (János fia) is.²³ A család Dohnányi Ernő irányába vezető ága élt tehát Ószombaton. A helység már a 13. században létezett, területén épült Berencs vára. Az 1636-ban elkészült kastély első tulajdonosa gróf Nyáry Lajos volt, családja anyai ágon kapcsolódik a Dohnányiakhoz. A helyi katolikus templom kertjében található sírköveken máig felfedezhető néhány Dohnányi-rokon neve, például Koronthaly Jánosé (rokona Koronthaly Ferencnek, aki Dohnányi Annát vette el).

A Dohnányi nemességszerzések

A család magyarországi nemességszerzésének kezdetét Georgius Dohnan, azaz Dohnányi György (felesége Balun Mária, fiai János és Pál) 1697. június 22-én megfogalmazott nemességi kérelme jelenti, amelyet Nyitra megye püspöke, Mattyasovszky László, címerpecsétes kézjegyével támogatott. A levelet a királyi kancelláriának címezték, kezdőlapján Erdődy György országbíró és Kollonits Ferenc aláírása is szerepel. Ez egyben a legrégebb hiteles Dohnányi-dokumentum.²⁴

Az 1697. szeptember 12-én kelt, I. Lipót magyar király által kiadott címeres nemesi oklevél Dohnan György és fia, Pál részére szól. Kollonich Lipót esztergomi érsek és Széchény Pál püspök celebrálta Bécsben a nemességszerzési ünnepséget, amelyen negyvenhárom közméltósági és negyvenegy egyházi személy jelent meg (nevük az oklevélen olvasható). A nemességet Nyitra vármegye Új Galgócson tartott közgyűlése 1698. április 17-én ellentmondás nélkül kihirdette és honosította.²⁵ Az oklevél eredeti példányát a 20. század első felében Dohnányi Ernő, mint a család elsőszülöttje őrizte Budapesten, majd a zeneszerző unokái révén Hamburgba került.

Dr. Kumlik Emil a címerlevelet a következőképpen jellemzi, illetve foglalja össze az okirat tartalmát:

A címerlevél I. Lipót király függőpecsétjével ellátott, mintegy fél négyzetméter terjedelmű, hártýára írott diploma felső balsarkára a nemesített család tagjai által használható címer van festve. A címer leírása: Négyszögalakú pajzson (scutum) köröskörül a király és császár főbb címerei kisebbített mását mutatja. Alsó közepét egy kiterjesztett szárnyakkal fészkeben álló aranyszínű pelikán foglalja el, amely csőrével felhasított mellének sűrűn folyó piros vérével három fiókáját táplálja. A pelikános címerképet koronázó sisakdísz fölött kinyújtott férfikar látható, amely marokra szorított kezében három nyilat tart. A hosszú okirat tartalma röviden az, hogy Leopoldus imperator-rex kegyesen meghallgatta és kellőképpen megfontolta néhány kipróbált hívének legfelső helyen előterjesztett kérelmét, melyben felhívják Georgius Dohnányi nevű hívének a fejedelem és a közügyek körül minden adott alkalommal szerzett érdemeire, mikkél a legfelső elismerésre rászol-

²³ Dohnányi Ernő hagyatékából származó levéltári és anyakönyvi származási dokumentumok az OSZK Zene-műtárában.

²⁴ Országos Levéltár: Magyar Kancellária Levéltár (A 35) Conceptus Expeditionum – 1697. jún. N. 91. (Mikrofilm-tár 11948. tekercs).

²⁵ OL: 1188/1895, Y1 általános iratok.

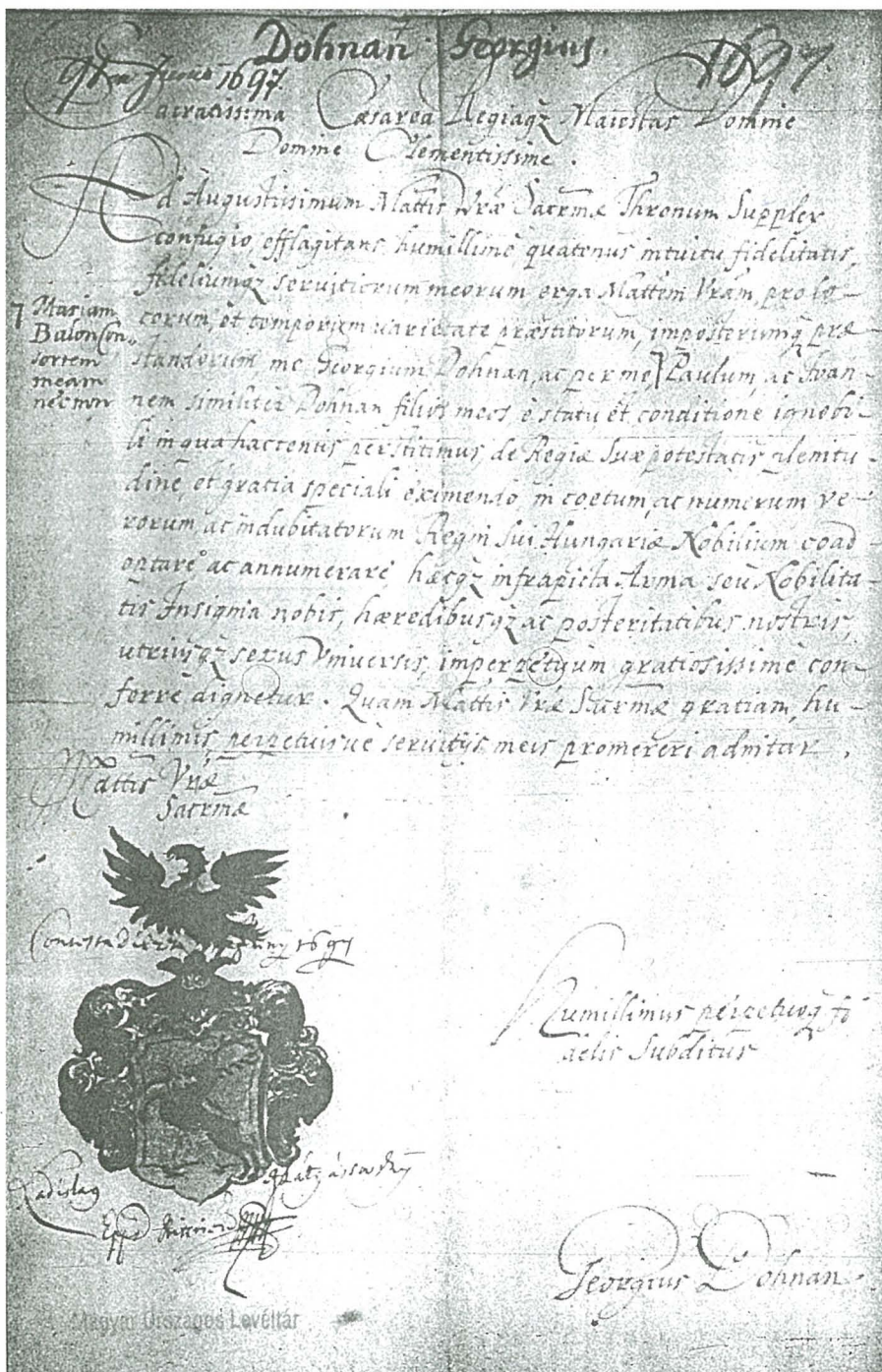

*1. kép: A Dohnányi család nemesi címerképe
Másolat, festette: Szlabey Ernő (OSZK Zeneműtár, Dohnányi hagyaték),
az eredeti a hamburgi Staatsarchívban található*

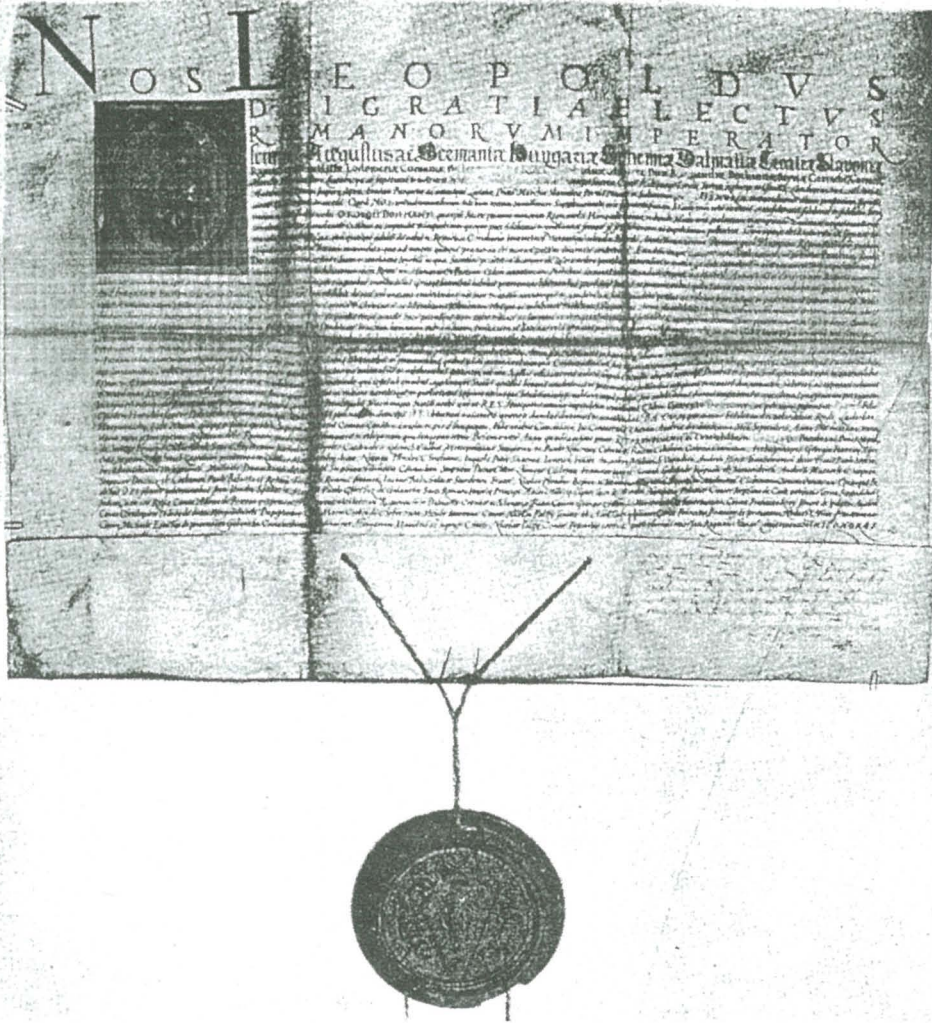
gált. Ez érdemek illő jutalmául öfelsége nevezett Dohnányi Georgiust és fiát, Paulust, a nem-nemesek sorából kiemeli és őket mindama jogokban és kiváltságokban részesíti, amelyek a nemesek rendjéhez tartozókat megilletik.²⁶

A levéltárakban számos olyan, a Dohnányi családra vonatkozó későbbi nemes-ség-igazolási irat található, amelyik az említett dokumentumra hivatkozik. A Nyitra vármegyei levéltár az 1747-es, az 1777-es, az 1779-es és az 1789-es évekből őriz nemes-ség-igazolásokat, 1777-ben például Dohnányi János ügyvéd Nyitrán sa-

²⁶ Kumlik Emil dr.: *Dohnányi Frigyes 1843–1909. Egy magyar gyorsíró élete és munkássága.* Budapest 1937, 11–13.

2. kép: Dohnányi György 1697. június 22-én kelt nemességkérvő levele

3. kép: Dohnányi György és fia, Pál nemesi oklevele (1697. szeptember 12., Bécs)

ját és testvére, Pál nevében sikerrel kérvényezte nemesi rangjuk elismertetését. Az 1754/55. évi országos nemesi összeírás a család következő tagjait tünteti fel Nyitra megyéből: Dohnány Pált, Jánost, Ferencet és Lászlót.²⁷

A Magyar Országos Levéltár anyagában található a Jozef Dohnányi (1873–1947) részére 1905. április 8-án kiállított igazolás, mellékletében édesapja, Jozef-Johann nemesi bizonyosságlevelével (kelt 1896. május 22-én), továbbá a felmenő férfiág tagjait feltüntető családfával: Jozef-Johann apja József/Jozef [1796–1870], nagybátyja András/Andrej, nagyapja Pál/Pavol [1759–1830] (és annak testvére

²⁷ Illésy János: *Az 1754–55. évi országos nemesi összeírás*. Budapest 1902.

Ján/János), Pál apja László/Ladislav [1720–67] és nagyapja szintén Pál [†1764], aki apjával, Dohnányi Györggyel együtt szerzett nemességet 1697-ben.

Dohnányi Lajos tartalékos hadnagy nemesség-igazolása az 79861/1895., Dohnányi Józsefé a 81253/1907. számon található az Országos Levéltárban.²⁸ Ugyanitt a M. kir. Belügyminiszter által kiadott bizonyítványok (Y 5) között Dohnányi Ernő és fia, Mátyás részére kiállított nemesség-igazolások (23.718/1937. II., valamint 270.361/1940. II.a.) is őrznek. Dohnányi Ernőé a következőket tartalmazza:

M. kir. Belügyminiszter 23.718/1937. II. / Bizonyítvány / A rendelkezésemre álló hiteles adatok alapján ezennel megállapítom, hogy a Pozsony szabad királyi városban 1877. évi július hó 27. napján született dr. DOHNÁNYI ERNŐ Jenő Frigyes, a Zeneművészeti Főiskola főigazgatója, budapesti lakós régi magyar nemességét igazolta. Budapest, 1937. január hó 16-án. / A miniszter rendeletéből / Csupor s. k. / miniszteri osztályfőnök.

A fenti dokumentumhoz kapcsolható az a Dohnányi-családfa (4. kép), amelynek hátoldalán a következő megjegyzés olvasható:

Ez a nemzedékrend az országos levéltár 1163/1936. számú ügyiraton állapított meg. A szakadozott vonal alatt levő három egyénről (Jánosról, Ferencről és Lászlóról) nem állapítható meg, hogy fiai-e a fő nemességszerzőnek, Dohnányi Györgynek, de hogy ennek utódai, az bizonyos. Dohnányi Jánosról, a Nemethék Mária férjéről, nem lehet föltétlenül biznysággal kimondani, hogy azonos volna a szakadozott vonal alatti Jánossal avagy a Ferencnek János nevű fiával.²⁹

Utóbb említett János (1752–1792, Nemethék Mária férje) ismereteink szerint Dohnányi László és Bakich Zsófia fia, ami azt jelenti – szemben a fenti dokumentumban jelzett hiánnyal –, hogy Dohnányi Ernő származása egyértelműen visszavezethető Dohnányi Györgyig.

A Dohnányi genealógia

(Ludovít Dohnányi genealógiai írása alapján)

A Dohnányi család első név szerint ismert tagja Dohnányi György, akire egy a trencsényi archívumban őrzött, 1631. június 26-án kelt jegyzőkönyv utal:

Dni vice Comitibus et ad instantiam nobilis Martini Halachy Per nos Andream Rudnyanszky Judlium, Stephanom Chlivényi et Georgium Dohnany Jurassori Cottus Trenchin...³⁰

Nincs arra bizonyíték, hogy az említett Trencsény megyei (itt található Dohnány község) György rokonságban lenne a szomszédos Nyitra megyei Dohnányiakkal. Utóbbiak első ismert tagja az 1697-ben nemességet kapott György, aki kora szerint az előbbi unokája lehetne.

²⁸ A M. kir. belügyminiszter által igazolt nemesek 1867–1937. Szerk. dr. Gerő József. Budapest 1938.

²⁹ MTA Zenetudományi Intézet Dohnányi Ernő hagyatéka C-830.

³⁰ Ludovít Dohnányi i. m. 2. A genealógia-fejezetben, ha külön nem jelöljük, az adatok Ludovít Dohnányi munkájából származnak.

<p>A folyamodó esztendői... valamelyik az Országos Levéltár tárgyalási iratai alapján egybeállított leírásának:</p> <p>Dohányi Péter szep. 12. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>1780. I. 21. Szobottsi, 44. év. wall. (bejegyzve a szobottsi plébánia anyak.) Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>
<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>János Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p> <p>Péter Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>	<p>1780. I. 21. Szobottsi, 44. év. wall. (bejegyzve a szobottsi plébánia anyak.) Nyitra vm. 1754. évi szobottsi/ (Csech-Lev. invest. n. b. (Lajos Cotti. Mittr. A. 40.) C. L. sz. } 524/905.</p>

4. kép: Családfa Dohányi Ernő hagyatékából, 1936 (MTA Zenetudományi Intézet Könyvtára)

Ószombati ág

Egy 1743-ból származó levél arról tanúskodik, hogy **Dohnányi György** 1668-ban született és Ószombatra nősült, Balun Máriát, Balun Pál lányát vette el³¹ (a Balunok Bács-Bodrog vármegyéből származtak, a törökök elől menekültek Nyitra vármegyébe). 1697-ben kapott nemességet Pál nevű fiával együtt. Egy korabeli tanusítvány (1700. január 17.) szerint Balun kúrián („Curia Balloniana Szabatistiensi”) élt, amelyhez feltehetően felesége révén jutott. Birtokát 1736-ban, hatvannyolc évesen osztotta fel fiai között. 1749. március 24-én kelt végrendeletében négy örökösére (János, Pál, László, Ferenc) hagyta vagyonát, majd a következő hónapban elhunyt. A nevezett négy fiúról nem tudjuk, hogy valamennyien György fiai voltak-e, László és talán János az unokái is lehettek.

Dohnányi Pál (*1697 vagy előtte, †1764) 1717 körül vette feleségül Apponyi Magdolnát. Draskócra költöztek, valószínűleg az Apponyi birtokra. Gyermekük: György, László (1720–1767), Anna (Tejfelessy, Tejfölössy Istvánné) és János (neki volt egy szintén János nevű fia). Ugyanebből az időszakból egy másik Dohnányi Pál neve is megjelenik, akinek Nadhoransky Annával kötött házasságáról egy 1746. február 13-án Ószombaton kelt házasságlevél tanúskodik.

Dohnányi György és Balun Mária többi fiáról a következő ismereteink vannak. **János** 1697. június 22-én még szerepel a nemességkérő levélben, a szeptember 12-én kelt adományozó okiratban viszont már nem.³² **Ferencnek** (végrendelete: 1778) feltehetően hat gyermeke volt: János, György, Anna (Filo Györgyné; nem tudni, hogy azonos-e kisvicsapi Koronthaly Ferencnével: esküvője 1757. január 20. Ószombat, †1788. április 28-án u.o.), Zsuzsanna, Katalin (Podhradský Istvánné) és László.³³ Jelenleg nem bizonyítható, hogy Dohnányi Györgynek volt-e egy negyedik, **László** nevű fia is. A családfákon szerepel ugyan, de ennek forrása valószínűleg György 1749-es végrendelete, valamint az 1754–55-ös trencsényi nemesi összeírás. Ezek azonban csupán neveket említenek, és László sokkal inkább tekinthető György unokájának (Pál fiának), aki akkor 29. évében járt. Ludovika Wagnerová is hivatkozik egy Dohnányi Lászlóra, aki 1708. augusztus 3-án, a Rákóczi szabadságharc trencsényi csatájában esett el, és Ferenc nevű testvéréhez hasonlóan vagyonát elkobozták (azt I. József német családoknak adományozta).³⁴ Ő azonban még kevésbé tekinthető György fiának, inkább – az utóbb említett Ferencsel együtt – a család másik ágához tartozik, talán György unokaöccse.³⁵

³¹ Ludovít Dohnányi szerint a család nevét Ballun, Ballum, Balon, Balom, Ballomnak is írták.

³² Feltehető, hogy a 18. század elején már nem élt, és a Dohnányi Jánosról szóló későbbi hivatkozások nem őrá, hanem unokaöccseire (Pál ill. Ferenc fiaira) vonatkoznak.

³³ Utóbb említett László szerepel ugyan néhány családfában, a levéltári hivatkozásokban viszont csak Jánost és Györgyöt említik.

³⁴ Ludovika Wagnerová i. m. 7.

³⁵ 1708-ban Györgynek nem lehetett két felnőtt fia, akik saját (elkobozható) birtokkal rendelkeztek. A trencsényi levéltári jegyzőkönyvekben az 1750-as években említett László (felesége Székely Anna Mária, 1766-ban már „idősebb” Lászlóként szerepel) minden bizonnyal szintén a család feltételezett másik, nem nemesi ágához tartozik.

A Dohnányi család leszármazása Pál és Apponyi Magdolna fiától, **Lászlótól** ketté ágazik: az egyik ág Dohnányi Ernő irányába vezet, a másik a Szlovákiában ma is élő Dohnányi utódokig. László Ószombaton született 1720. szeptember 28-án, 1754–55-ben földesúrként regisztrálták, és 1767-ben hunyt el.³⁶ 1750–51 körül vette el az ószombati Bakich (Bakych, Bakics, Bakits) Zsófiát (†1801. április 12.), Dohnányi Ernő szépanyját. Dohnányi Lászlónak és Bakich Zsófiának két fia és két lánya született: János (1752–1792) és Pál (1759–1830), valamint Judit (1761–1806) és Barbara (Kriško Jánossal kötött házasságot 1781. február 25-én, valószínűleg Draskócson). Egy 1766-ban keltezett levelében olvasható, hogy László együtt élt özvegy édesanyjával, Apponyi Magdolnával, de mivel nem kedvelték egymást, a fiú tönkretette a birtokot. Így édesanyja kénytelen volt azt elhagyni, és Beckóban (Beckov) húzódott meg nővérénél, Apponyi Krisztinánál.

A Dohnányi család egyik ószombati ágát nem sikerült azonosítanunk, amelynek tagjai időben id. Dohnányi István (*1780) generációjától a 20. századig ismertek. Közöttük a legidősebb Károly, aki esküdt volt az 1820–30-as években (legkorábban jelzett éve a Nyitrai Levéltárban, címerét is említve: 1822), gyerekei voltak: Emília (Stepanayné), Lajos, Ferenc, Anna (báró Horeczkyné); Ferenc fiai: Rudolf és János, Rudolf fia pedig Ferenc.

Dohnányi Jánostól Dohnányi Ernőig

Dohnányi **János** (a draskóczi illetőségű Dohnányi László és Bakich Zsófia fia) 1752. január 10-én született Kis Hradnán (Malá Hradná), 1777–79 körül vette feleségül Nemethék (Nemec, Nemetsek) Máriát Esztergomból és táblajegyzőként működött Pesten. Két fiáról tudunk: Ferencről (az 1840-es években Nyitra megye esküdtje volt) és Istvánról. Utóbbi Ószombaton született 1780. január 21-én, és 1812. szeptember 20-án vette el Turkovich Franciskát. Egyetlen ismert gyermekük – Dohnányi Ernő nagyapja – szintén az **István** nevet kapta. Ószombaton született 1813. október 31-én, Nyitra megye közjegyzőjeként dolgozott, fuvolázni és hegedülni is tudott. 1895 előtt hunyt el. 1840. március 2-án Haessl (Haessel, Hessel) Leopoldinával kötött házasságából „kilenc gyermeke közül hármat nevelhetett fel, mert hat korán elhalt. Gyermekei zenei tehetségéről, különösen a legkisebbikéről legendákat meséltek a családban.”³⁷ Az említett gyermekek közül Frigyes (1843–1909), Berta (*1847. december 20. Jablonka), István, Jenő (*1857. november 13. Ószombat, †1908 után) és Gusztáv nevét ismerjük, a többi négy valószínűleg lány volt. A Magyar Természetbarát Szövetség 1908-as évkönyve szerint Jenő 1895–1908 között a Magyarországi Kárpátaljai Egyesület zólyommegyei osztályának választmányi tagja volt. Jenő, Gusztáv vagy István leszármazottja lehetett Dohnányi Ernő három unokatestvére: Dohnányi Mária (Trummer Endréné), Ilona (Köpe Árpádné) és Margit (Bothár Lászlóné). Utóbbiak családjáról nincsenek további is-

³⁶ A halálozási adat forrása: Nagy Iván i. m. 3. k. 339.

³⁷ Papp Viktor: *Dohnányi Ernő és Szegedi miséje*. Budapest 1930, 4.

mereteink, csupán annyit tudunk, hogy Bothár László és Trummer Endre (Bandi) az 1970-es években az Egyesült Államokban élt.³⁸

Dohnányi **Frigyes** – Dohnányi Ernő édesapja – 1843. június 13-án született Ószombaton, 1909. november 10-én hunyt el Pozsonyban (sírja a Szent András temetőben található, F parcella 1. sor 2. sírhely). Szlabey Ottíliát (Besztercebánya 1853. június 11. – Budapest 1932. december 4.) vette feleségül 1871. augusztus 29-én, Besztercebányán. Gyermekük: Ernő (1877–1960), Mária (1879–1966) és egy fiú (korán elhunyt). Mária (Miczi) kitűnő zongorajátékos volt, 1903-ban ment feleségül a későbbi pozsonyi, szegedi és budapesti egyetemi tanárhoz, dr. Kováts Ferenc gazdaságtörténészhez (1873–1956).

A Felvidéken maradt ágak

Dohnányi **Pál** (1759–1830, az 1752-ben született János testvére) az őse a ma Szlovákiában élő Dohnányiaknak.³⁹ 1787-ben Chlivényi Annát, majd annak halála után 1789-ben Wladár Erzsébetet vette feleségül. Az első házasságból ikerpár született: Barbara (1788–1820) és Krisztina Mária (†1788), a másodikból Judit (1791–1806), András (1792–1800), József (1796–1870) és Teréz (1798–1822).

József (Jozef) 1824-ben Buday Krisztinát vette feleségül (1800–64, a Vág bal partjáról, Nagybiccséről (Bytča) vagy Hricsóvból (Hričov) származott), öt fiúk született: Mikuláš (1824–52), Ján Maximilian (1827–29), Lúdvít (1830–96), Jozef-Johann (1832–1903) és Gustav (1838–1918). Mikuláš költő, író és műfordító lett, Lúdvít ügyvéd, Jozef-Johann tisztviselőként, Gustav járási bíróként tevékenykedett.

A két legidősebb fiúnak nem volt gyermeke, a legfiatalabbnak, Gustavnak pedig korán elhunytak a fiai (Stefan és Jan), így csak két ágon folytatódott a szlovákiai leszármazás: a negyedik fiú, **Jozef-Johann** (1832–1903) Galanda (Galantha) Matildot (1847–1934) vette el, gyermekek: Lúdvít, Jozef (1873–1947, mérnök), Olga (*1876) és Julius (1885–1923, mérnök, nőtlen). Jozef gyermekei: Milos (1904–44), Vladimir (*1907, orvos) és Vera (*1916), Milos lánya Darinka (*1930).

Dohnányi József és Buday Krisztina harmadik fia, **Lúdvít** (1830–96) leszármazottai alkotják a másik szlovákiai ágat. Lúdvítnek nyolc gyermeke született Paulina Bachártól (1840–1901): Pavol (1866–1923, gyermektelen), Lúdvika (1870–1941), Irena (1871–1912), Lúdvít (1872–1957), Vladimir, Eugenia (Szellemyne, majd Wargha Pálné), Matilda (*1875, Križan Zsigmond lelkész neje) és Gustav (1883–1965). **Lúdvika** első férje Lúdvít Lange illavai ügyvéd volt, majd saját sógora (a fiatalon elhunyt Irena férje), dr. Ján A. Wagner vette el. 1930-ban publikálta családtörténeti munkáját.⁴⁰ Testvére, (**ifj.**) **Lúdvít** szintén behatóan foglal-

³⁸ Trummer Endre 1960. február 11-én írt levele arról tanúskodik, hogy jelen volt New Yorkban Dohnányi Ernő halálánál.

³⁹ A szlovákiai ág tagjainak keresztnéve az anyakönyvekben és az egyéb korabeli dokumentumokban vegyesen szerepel szlovák, latin illetve magyar változatban, ezért azokat a továbbiakban az adott személy által feltételezhetően használt alakban közöljük. A család számos tagjáról ismert, hogy szlovák nemzetiségűnek vallotta magát.

⁴⁰ Lúdvika Wagnerová i. m.

kozott a Dohnányiak történetével, kéziratos könyve e tanulmány egyik fő forrása. Mária Gombossyt vette feleségül, gyermekei: Pavla (1903–22), Ladislav (*1905, Trencsén) és Eva (*1908, Trencsén). Ladislav Pozsonyban végezte iskoláit, sebész-asszisztens lett a pozsonyi egyetemen; a világháborúban hadikórház parancsnoka, majd egyetemi docens volt. A II. világháború után katonaeorvosként dolgozott Oroszországban. Első felesége a svéd Kate Karna Jeppesen volt, akinek halála után 1952-ben az orosz Natalia Stolpjanskát vette el (leányuk Beata, *1953).

A családnevet Lúdvít (1830–96) nyolcadik fia, **Gustav** (1883–1965) vitte tovább a szlovákiai ágban. 1923-tól Trencsén polgármestere, negyedszázadon át a trencsényi Ipari Hitelintézet elnöke volt. Alice Sírt vette el, két lánya és egy fia született: Judit (*1911, Kántor Dezsőné), Marta (1912–79) és Mikuláš (*1920). Martát dr. Alexander Arnold vette el, fiúk Egon M. Arnold pozsonyi mérnök, tolmács, jelenleg ő őrzi a szlovákiai Dohnányi családfa-relikviákat.

Mikulášnak (*1920, felesége Horváth Lenke) két fia született: Daniel és Oliver. Daniel (1952 Trencsén – 1992) orvos, neurológus volt (felesége dr. Molnár Mónika), gyermekei: Eva (*1981, operaénekesnek készül), Pavel (*1984) és Daniela (*1987). Oliver (*1955), a népszerű szlovák karmester Pozsonyban él, felesége Natalia Melnik, az Ukrajnából származó operaénekesnő, gyermekük Laura (*1996).

Dohnányi Ernő családja

Dohnányi **Ernő** Jenő Frigyes (Dohnányi Frigyes és Szlabey Otília fia) 1877. július 27-én született Pozsonyban, és 1960. február 9-én halt meg New Yorkban. Első feleségétől, Kunwald Elzától (esküvő: 1900. október 11. Budapest) két gyermek született: **Hans** (Hans Georg, 1902. január 1. Bécs – 1945. április 8. Sachshausen⁴¹) és **Grete** (Margarete Maria Anna, *1903. március 7. Budapest). Mindketten a Bonhoeffer családból választottak házastársat: Hans a nyolc Bonhoeffer testvér közül az ötödiket, Christinét vette el, Grete pedig a legidősebb, Karl Friedrich (1899. január 13. Breslau – 1957. május 15. Göttingen, a göttingeni Max Planck egyetem biofizika-kémia professzora) felesége lett (gyermekeik: Karl *1930, Friedrich *1932, Martin *1936 és Katherine *1937).⁴² Dohnányi Ernő 1915 végén Berlinben hagyta családját, és élettársával, Galafrens Elzával Budapestre költözött (ezt követően sajátjaként nevelte Galafrens Elza és Bronislaw Huberman fiát, Huberman **Jánost**, *1911. február 27. Bécs). Miután hivatalosan is elvált Kunwald Elzától, másodszor

⁴¹ A források többsége szerint január 1-jén született (tk. Ilona von Dohnányi: *Ernst von Dohnányi. A Song of Life*, szerk. J. A. Grymes. Bloomington 2002, 45.), Vázsonyi Bálint szerint viszont január 5-én (*Dohnányi Ernő*. Budapest 1971, 46.; 2/2002, 76). Hans halálának napja is bizonytalan: az április 8-i dátummal szemben Eberhard Bethge szerint Dietrich Bonhoefferrel azonos napon, április 9-én végezték ki (*Börtönlevelek*, Budapest 1999, 203). A *Meyers Grosses Taschen Lexikon* (5. k. Mannheim 1981, 278.) „1902. január 1. – 1945. április 8. vagy 9.” dátumokat ad meg.

⁴² Ilona von Dohnányi könyvében (i. m. Index 247) – valószínűleg tévesen – Grete férjeként Karl Friedrich öccsét, Dietrich Bonhoeffert (1906–45), a lelkész-teológust tüntette fel, akit Hans Dohnányival egyidőben végeztek ki. A Dietrich Bonhoefferről szóló írásokban és életrajzokban azonban sem feleségéről, sem gyermekeiről nincs említés (Gretének ismereteink szerint három fia és egy lánya született), jegyességéről, Maria von Wedermeyerről viszont igen (utóbbival folytatott levelezése *Love Letters from Cell 92*. címmel jelent meg, lásd továbbá Bethge i. m. 55).

is házasságot kötött (1919. június 2-án a II. kerületi Anyakönyvi Hivatalban, június 5-én a Mátyás templomban). Egyetlen közös gyermekük született Mátyás (1917. január 8. Budapest – 1945. április 23. Székesfehérvár).

Mátyás 1940. augusztus 24-én Budapesten feleségül vette gyerekkori játszótársát, Dömötör Margitot (*1919. március 2. Versecz), Dömötör Lajos fuvolaművész, a Budapesti Filharmóniai Társaság alelnök-igazgatójának leányát. E házasságból született Márta (Márta Mária Hildegard, *1941. október 18. Budapest), programozó technikus, villamosmérnök, jelenleg Hamburgban él második férjével, Rolf Stremmével (könyve: *Adatbázis, fileszervezés, adatbank*, Budapest 1975). Dohnányi Mátyás elvált Dömötör Margittól (aki később dr. Halmy Ferenc felesége lett), és 1945. február 23-án Sajtóskálon elvette másodunokatestvérét, Szlabey Erzsébetet (*1925. június 6. Budapest). A II. világháborúban tüzértisztként szolgált, orosz fogságba esett, és a székesfehérvári hadifogolytáborban (feltehetően tífusz következtében) halt meg 1945. április 23-án. 1945-ben jelent meg *A rádiótechnika elemei* című könyve.

Dohnányi Ernő 1940-ben szoros barátságba került Salaczné Zachár Ilonával, akivel 1949. február 17-én kötött házasságot New Yorkban (néhány héttel azután, hogy kimondták válását Galafres Elzával), és adoptálta annak két gyermekét, Salacz **Ilonát** és **Gyulát**. Közös gyermekük nem született.

Hans, Dohnányi Ernő és Kunwald Elza fia (1902–1945) Berlinben nőtt fel, és a jogi pályát választotta. 1924. február 12-én vette el Christine (Christel) Bonhoeffert (1903. október 26. Königsberg – 1965. február 2. Kassel). Gyermekük: Barbara (*1926. Hamburg), Klaus (*1928) és Christoph (*1929). Barbara dr. Wilhelm Bayer wuppertali üzletember felesége lett (két gyermekük: az 1952-ben született újságíró, Dorothee, férje Michael Röhrig, lányuk Sophie *1981; valamint az 1959-ben született Christoph, három fiú apja⁴³).

Klaus (*1928. június 23. Hamburg) jogász és politikus, első feleségétől, Renée Illingtől született Johannes (*1952, publicista, közgazdasági szakember), aki nejével, Germana Leoni újságíróval Rómában él, témáik a Balkán és Közel-Kelet (közös könyvük: *Al Quaida in Europa – Schmutzige Geschäfte und Heiliger Krieg*, Zürich 2002). Renée Illing 1966-os halála után Klaus a bonni klinika pszichológusát, Christa Seidlt vette el, lányuk Barbara (Babette, *1967, aranyműves Firenzében). Klaus harmadik felesége Ulla Hahn, népszerű német költő és író.

Klaus öccsének, a karmester **Christophnak** (*1929. június 2. Berlin) öt gyermeke van. Első feleségétől, Renate Zillesen színésznőtől Amerikában született Katja (*1958, író, férje Dubeck, két gyermekük van), Németországban Justus (*1960 Lübeck, színész, egy fia és egy lánya van). Christoph második feleségétől, a világhírű operaénekestől, Anja Siljától (művésznév, korábban Wieland Wagner élettársa volt) született Julia, Benedikt (*1977) és Olga (*1978).

⁴³ Dohnányi Márta (Hamburg) közlése, 2002.

Dohnányi életrajzi vázlatok

Politikusok, tudósok, művészek

Mikuláš Dohnány (Dohnányi)

Szlovák író, publicista, fordító és történész, Jozef Dohnányi és Buday Krisztina legidősebb fia, id. Ludovít testvére. 1824. november 28-án született Draskócson (vagy Juhásziban), meghalt 1852. június 2-án Nagyszombaton (más források szerint december 3-án, ill. Szakolczán). A líceumot és a teológiát Lőcsén és Pozsonyban végezte. Részt vett a Ludovít Štúr által indított szlovák nemzeti mozgalomban, melyek történetét és célkitűzéseit a *Historia povstaňja slovenského z roku 1848* [A szlovák felkelés története 1848-tól] című írásában foglalta össze (I. füzet 1850-ben jelent meg Szakolczán). Štúr lapjának egyik szerkesztője volt, 1852-ben a *Slovenské Pohľadi-t* [Szlovák képek] szerkesztette. Az 1848–49-es szabadságharcban a magyarok ellen harcolt. Számos verset és cikket publikált szlovák lapokban, fő műve a Podmaniczky családról szóló *Podmanínovci* [A podmaniniak] című dráma (Lőcse, 1848). Mintegy tíz nyelven beszélt, többek között Homérosz, Shakespeare, Byron műveit fordította. Halála után több mint száz évvel jelent meg *Dumy* [Merengések] (Bratislava 1968) és *Listy a denniky* [Levelek és napló] (Martin 1971) című gyűjteményes kötete, utóbbiban családjára vonatkozó adatokkal.

(id.) Ludovít Dohnány (Dohnányi)

Mikuláš testvére, 1830. június 24-én (vagy 26-án) született Draskócson, és 1896. december 16-án hunyt el Trencsénben. Jogi tanulmányait követően a trencsényi ügyészségen dolgozott, illetve az evangélikus esperesség világi felügyelője volt. Részt vett a szlovák nemzeti mozgalomban, tagja volt a Szlovák Nemzeti Gyűlekezetnek, számos vallási és történelmi témájú cikket publikált. Emlékére lánya, Ludovika Wagnerová jelentetett meg tanulmányt születésének századik évfordulóján (Bratislava 1930).⁴⁴

(ifj.) Ludovít Dohnányi

Szlovák ügyvéd, id. Ludovít Dohnányi fia. 1872. december 3-án született Trencsénben, 1957-ben hunyt el. A trencsényi Vám- és Pénzügyőrség Igazgatóságán dolgozott, 1908 és 1918 között a trencsényi királyi törvényszék tolmácsa, majd az I. világháborút követően a pozsonyi vámhivatal előadója volt. Ugyaninnen 1935-ben főtanácsosként vonult nyugalomba. A városi bank alapítói közé tartozott. Megírta a trencsényi vár történetét (szlovák és német nyelven is megjelent: *Trenčínansky hrad*, ill. *Die trentscher Burgruine*, Trencsén 1937). A Dohnányi családra vonatkozó levéltári kutatásainak eredményeit 1953–54-ben foglalta össze.⁴⁵

⁴⁴ Ludovika Wagnerová i. m.

⁴⁵ Ludovít Dohnányi i. m.

5. kép: Mikuláš és (id.) Ľudovít Dohnányi

Jozef Dohnányi

Mérnök, Jozef Johann Dohnányi fia, id. Ľudovít unokaöccse. 1873. október 8-án született Körmöcbányán, 1947. december 27-én hunyt el Pozsonyban. Bécsben szerzett műszaki diplomát, majd a Tatran és Nemzet nevű körben tevékenykedett (1892–98). Ausztriában, 1919-től pedig Pozsonyban dolgozott a vasúttársaság igazgatóságán. A zeneakadémia kuratóriumának tagja volt, zenei és egyéb tárgyú cikkeket írt. 1914 előtt zeneszerzéssel is foglalkozott: két keringőjéről valamint egy *Vilím* című zongoradarabról tudunk, amelyet Svetozár Hurban-Vajansky mondája nyomán komponált (1909). Munkái: *Aké budé Slovensko o sto rokov?* [Hol lesz Szlovákia 100 év múlva?] (Pozsony 1920), *Železnična výstavka na dunajskom veľtrhu v Bratislave* [Vasúti kiállítás a pozsonyi dunai vásáron] (Pozsony 1824, szlovák, francia és német szöveggel).

Dohnányi Frigyes

Gimnáziumi tanár, Dohnányi Ernő édesapja. 1843. június 13-án született Ószombaton, 1909. november 10-én hunyt el Pozsonyban. Középiskolai tanulmányait a pozsonyi katolikus gimnáziumban és Nagyszombaton végezte, a bécsi egyetemen 1868-ban szerzett tanári oklevelet. A körmöcbányai alreáliskolában, 1869 elejétől a besztercebányai főgimnáziumban tanított. 1873 májusától 1905-ig a pozsonyi katolikus gimnázium tanára, majd címzetes igazgatója volt. A korabeli sok-

oldalú tudós tanár jellegzetes képviselőjének tekinthető. Épp oly otthonosan vizsgálódott fizikai szertárban, mint amennyi szeretettel a zenét tanította.⁴⁶ 1873-ban kitűnő ifjúsági énekkart szervezett. Otthonában is nagy hagyománya volt a zenélésnek. Maga is tehetséges muzsikus volt, komponált és kiválóan játszott gordonkán. Zeneműveiről Podhradszky Imre készített jegyzéket.⁴⁷ Iskolai szertára valóságos esztergályos- és lakatosműhely volt, saját fejlesztésű eszközeiért több kitüntetésben részesült. Az 1897–98. tanévben Röntgen-laboratóriumot rendezett be (az elsőt Pozsonyban), amit a katonai kórház és a magánorvosok sokszor igénybe vettek. A Leopold Arends-féle német gyorsírási rendszert ő ültette át magyar nyelvre.

Több munkája megjelent: *Arends Lipót alkotta gyorsírás* (Pozsony 2/1878); *Panstenografia, minden nyelvre való gyorsírás, különös tekintettel a magyar és német, valamint a szláv és latin nyelvekre* (Pozsony 1887); *Egyetemes, minden nyelvre való gyorsírás. Panstenographia* (a vitagyorsírással bővített kiadás: Pozsony 3/1894); *Az elektromos erő mérésének egy igen egyszerű módjáról. Wüllner nyomán* (Orvostudományi–Természettudományi Értesítő, Pozsony 1884); *Imák és énekek* (Pelikán Krizsóval, Pozsony 1895).

6. kép: Dohnányi családi fénykép 1900-ban:

hátral: Mária (Miczi) és Ernő, a padon: Szlabey Ottília, Dohnányi Frigyes és Kunwald Elza

⁴⁶ Kumlik Emil i. m. 3–11.

⁴⁷ The Works of Ernő Dohnányi, Appendix: The Works of Frigyes Dohnányi. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae* VI. Budapest: Akadémiai Kiadó 1963, 371.

Dohnányi Ernő

Zongoraművész, zeneszerző, karmester, zenepedagógus.⁴⁸ 1877. július 27-én született Pozsonyban, 1960. február 9-én hunyt el New Yorkban. 1905-től a berlini Königlische Hochschule für Musik tanára volt. 1915 végén Budapestre költözött, ahol 1916–19-ig és 1928-tól 1944-ig tanított a Zeneakadémián, melynek 1919-ben, illetve 1934-től 1943-ig állt az élén. 1919-től a Filharmóniai Társaság elnökkarnagya, emellett 1931-től a Magyar Rádió zeneigazgatója volt. 1944. november 24-én elhagyta Magyarországot, Ausztrián és Nagy-Britannián át 1948 áprilisában Argentínába érkezett, ahol a tucumáni főiskola zenei részlegének vezetésével bízták meg. 1949 szeptemberétől élete végéig Tallahassee-ben a Florida State University tanára volt, az amerikai állampolgárságot 1955-ben vette fel.

Ismert lakó- és tartózkodási helyei (a koncertkörutak kivételével): 1877: Pozsony, Klarissza u. 12. (ma 10.); 1894. szeptember: Budapest, Andrássy út 88., majd Hunyady tér 10. III. em.; 1995/96: Budapest, Király utca 93. III. em. 31.; 1896. november – 1897. június: Budapest, Rudolf rakpart 8. IV. em.; 1897. július – szeptember: Bernried (Oberbayern); (1897–1901 koncertkörutak); 1901. ősz: Bécs, Theobaldgasse 4.; 1902/3: Budapest; 1903–05: Bécs; 1905. október: Berlin (Grünwald), Knausstrasse 19.; 1913 ősz: Berlin (Charlottenburg), Bismarckstrasse 6.; 1915. november 28.: (rövid ideiglenes tartózkodás után) Budapest I., Várlok u. 1.; 1916. Budapest II. Trombitás u. 21. I. em.; 1929: Budapest II. Széher u. 16. (ma 24.); 1940: Budapest, Gellért szálló; 1941–44: Budapest, Wesselényi u. 59. (közben 1944: Gödöllő); 1944. november 25.: Bécs, Collegium Hungaricum; 1945. április: Neukirchen am Walde (Ausztria); 1947. április: Kitzbühel (Ausztria) 1947. november: London W2, Bayswater Hotel, 121 Bayswater Road; 1948. április: Martinez (Argentína)); 1948. október: Tucuman (Argentína); 1949. október 17-től: Tallahassee (Florida); 1950: Tallahassee (Florida), Beverly Court 568.

Hans von Dohnanyi

Német jogász, Dohnányi Ernő és Kunwald Elza fia. 1902. január 1-jén született Bécsben, 1945. április 8-án (vagy 9-én) halt meg Sachsenhausenben. Szülei 1913-as szakítása után édesanyjával maradt Berlinben, ahol 1920–24 között jogi tanulmányokat folytatott. 1924–26 a hamburgi Külügyi Politikai Intézet asszisztense volt, 1925-ben kötött házasságot Christine Bonhoefferrel. 1926-tól igazságügyi gyakornok volt Hamburgban, majd Berlinben az Igazságügyi Minisztérium munkatársa. Annak ellenére, hogy nem volt a náci párt tagja, magas pozíciót töltött be a kémelhárításban. Már a 30-as évek közepétől kapcsolatot talált a német ellenállással. 1943-ban a Gestapo letartóztatta, és 1945 áprilisában a sachsenhauseni koncentrációs táborban végezték ki.

⁴⁸ Dohnányi Ernő részletes életrajzát lásd: Vázsonyi i. m.; Kiszely-Papp Deborah: *Dohnányi Ernő* (Magyar zeneszerzők 17., sorozatszerk. Berlász Melinda), Budapest 2002.

Klaus von Dohnanyi

Német jogász, politikus, Hans von Dohnányi és Christine Bonhoeffer fia, Dohnányi Ernő unokája. 1928. június 23-án született Hamburgban. 1949-ben szerzett jogi doktorátust Münchenben, majd a Columbia, a Stanford és a Yale egyetemen tanult tovább. 1951-től jogtanácsos volt New Yorkban, majd a Ford cég alkalmazásában Detroitban, illetve a tervezési osztály vezetőjeként Kölnben dolgozott. 1957 óta az SPD tagja. 1960-tól az Infratest piackutató cég egyik vezetője, majd 1968-tól államtitkár, ill. miniszter a német szövetségi kormányban, 1969-től parlamenti képviselő, 1981–1988 Hamburg főpolgármestere volt. Az 1990-es években élénk publicisztikai tevékenységet fejtett ki. Önálló kötetei: *Brief an die Deutschen Demokratischen Revolutionäre* (München 1993), *Im Joch des Profits? Eine deutsche Antwort auf die Globalisierung* (Stuttgart 1999).

Christoph von Dohnányi

Német karmester, Hans von Dohnanyi és Christine Bonhoeffer fia, Klaus testvére. 1929. szeptember 8-án született Berlinben. 1948-ban abbahagyta megkezdett jogi tanulmányait, és 1951-ben karmesteri diplomát szerzett a müncheni Staatliche Hochschule für Musik növendékeként. Ezután nagyapjánál, Dohnányi Ernőnél tanult Floridában. Solti György 1952-ben a frankfurti operaház karvezetőjének és karmesterének szerződtette, majd több német városban (Lübeck, Kassel, Köln, Hamburg, Frankfurt), valamint Clevelandben és Londonban töltött be vezető karmesteri, illetve zeneigazgatói pozíciót. A világ vezető operaházainak (Covent Garden, La Scala, Wiener Staatsoper stb.) és zenekarainak rendszeres vendégkarmestere, számos lemezfelvételt készített.

Justus von Dohnányi

Német színész, Christoph von Dohnányi és Renata Zillessen színésznő fia. Lübeckben született 1960-ban. Hamburgban tanult, majd frankfurti, zürichi és hamburgi színházakban játszott. Számos TV- és mozifilmben szerepelt (*Eine Frau wird gejagt*; *Jacob, the Liar*; *Sturmzeit*; *Bonhoeffer*; *Der Stellvertreter*). Oliver Hirschbiegel rendezővel készítette a *Todfeinde* [Halálos ellenségek] című filmet, valamint legnagyobb sikerét, a *Das Experiment* [A kísérlet] című drámai pszichotrillert, amellyel közönségdíjat nyert.

Oliver von Dohnanyi

Szlovák karmester, ifj. Ludovít Dohnányi (1872–1957) unokája. Trencsénben született 1955. március 2-án. Karmesteri tanulmányait a prágai Zeneakadémián (1974–79) Václav Neumannnál, majd Bécsben (1979–80) Otmar Suitnernél végezte. 1979–86 között rendszeresen vezényelte a Pozsonyi Rádió Szimfonikus Zenekarát, valamint 1984–89 a Szlovák Filharmónia Zenekarát. 1986–89 a Szlovák Nemzeti Opera első karmestere volt, 1993 óta a Prágai Nemzeti Színház zeneigaz-

7. kép: Hans, Klaus, Christoph, Johannes, Justus és Oliver von Dohnányi

gatója. 1978-tól a Canticorum Iubilo kamarazenekart is vezette, amellyel koncertkörutakon vett részt. Számos lemezfelvételt készített. Japán, amerikai és európai zenekarok állandó vendégkarmestere.

A Dohnányi-feleségek családjai

Több tucatnyi olyan családról van tudomásunk, amelynek nőtagjai a Dohnányiakkal házasodtak, és ezek figyelembe vételével lényegesen távolabb vezethető vissza a leszármazás, mint az apai ágon. Az alábbiakban azokat tekintjük át, amelyek közvetlen kapcsolatban vannak Dohnányi Ernővel és utódaival. Az első ismert Dohnányi-házastárs Dohnányi György (1668–1749) felesége, **Balun** Mária volt, akinek egyik rokona Heölgie de Balon előnévvel kapott nemességet 1582-ben.⁴⁹ Egy a Dohnányi hagyatékban őrzött családfa Mária származását Pálon (felesége Draskovich Klára), Jánoson (felesége Anna Tharoly [?]) át dédapjáig (felesége Katanics Zsuzsanna), Ballon Frigyesig vezet vissza. Utóbbi de Mecs nemesi előneve alapján lehetséges, hogy a család a Nagy Iván által regisztrált mélczi Balunokkal azonos.⁵⁰

⁴⁹ OL 1839/1813. Sorszám lh497 (OL Illéssy gyűjtemény Y 1, Ált. iratok).

⁵⁰ Nagy Iván i. m. Pótlék-kötet. Pest 1868, 48.

A Balun család másik oldalról is kapcsolatba került a Dohnányiakkal: György és Balun Mária fia, Dohnányi Pál (†1764) felesége Apponyi Magdolna volt, akinek testvére, Apponyi Károly Balun lányt (Annát) vett el. Azaz Pál édesanyja és sógorának felesége is a Balun családból származott.

A Dohnányi családfa az **Apponyiak** révén vezethető vissza a legtávolabb, illetve mutatható ki a legszélesebb körű rokonsága, többek között a Pongrácz, Ujfalussy, Perényi, Nedeczky, Dessewffy, Majláth és Bánffy famíliákkal. Az Apponyi család tagjai a 13. századtól ismertek, őseiket Nagy Iván a honfoglalás kori Pécz nemzetséggel azonosította.⁵¹ A Dohnányi Ernő hagyatékában fennmaradt családfák közül a legszélesebb időtartamot az a tizenhat generációt feltűntető kézirat öleli fel, amely Dohnányi Ernő fiától, Mátyástól Apponyi Magdolnán és édesanyján, Pongrácz Mariannán át a 16. század elejéig, gróf Majláth Gáborig és gróf Bánffy Annáig mutatja a nemesi leszármazás egyik ágát.

Dohnányi Pál és Apponyi Magdolna egyenesági leszármazottai közül László (1720–67) a Bakich, János (1752–92) a Nemethek, István (*1780) a Turkovich, annak fia István (*1813) pedig a Haessel családból választott házastársat. Csupán a **Bakich**okról rendelkezünk említésre méltó információkkal: a szerb származású nemesi család tagjai 1522-ben menekültek a török elől Magyarországra, számukra II. Lajos 1525-ben magyar nemességet adományozott.⁵² Történetük ettől kezdve számos adattal dokumentált. A **Haessel** családból Dohnányi Ernő nagyanyja, Haessel Leopoldina (1820. Ószombat – 1895. Pozsony) szüleit, Hessl Andrást és Kovács Rozáliát ismerjük.

Dohnányi Ernő édesanyja, **Szlabey** Ottília, a besztercebányai törvényszéki bírónő, Szlabey Mátyás lánya volt. Származásáról a Dohnányi hagyatékban őrzött anyakönyvi kivonatok apai ágon öt, anyai ágon hét generációt dokumentálnak. Ottília testvére, Ernő (1852–1924), a Magyar Királyi Államvasútnál volt főmérnök (feleségének nagybátyja Feszli Frigyes építész). Ifjabb Szlabey Ernő (1893–1956) szülész nőgyógyász volt, megjelent írásai közé tartozik egy tanulmány (*A terhesség élettana*)⁵³ és egy anatómiai jegyzet. A II. világháború végén szülőotthont rendezett be a Széher úti Dohnányi-villában. Leszármazottai a mai napig ott élnek. A Szlabey család nemcsak lakóhelye és Dohnányi Ernő édesanyja révén kapcsolódik a Dohnányiakhoz, hanem a zeneszerző fiának második házassága által is: Dohnányi Mátyás 1945-ben ifjabb Szlabey Ernő lányát, Erzsébetet (*1925) vette feleségül.

Dohnányi Ernő három feleségének családja

Dohnányi Ernő 1891-ben, egy budapesti látogatás során ismerte meg **Kunwald** Elzát, későbbi zeneakadémiai növendéktársát,⁵⁴ illetve 1900-tól feleségét. Elza apja, Kunwald Antal (1839–1903, téglagyár-tulajdonos) háza a kor jelentős polgári sza-

⁵¹ Nagy Iván i. m. I. k., Pest 1857, 57–62.

⁵² OL. DL. 74769. oklevél.

⁵³ *Szülésznek lapja* 1940. március.

⁵⁴ Vázsonyi Bálint i. m. 28.

lon-összejöveleinek adott otthont, ahol a család tagjai is művészi szinten muzsikáltak. Nemcsak Elza, hanem testvére, Margit is kiválóan zongorázott.⁵⁵ Az ő fia volt Doráti (Deutsch) Antal karmester (1906–1989). A harmadik testvér Kunwald Cézár, a híres festőművész volt (1870–1947), aki – sok más között – a Zeneakadémia tanácstermében található Dohnányi-portrét festette 1908-ban.

Dohnányi 1913-tól élt együtt **Galafres** Elzával (Elsa *1879. május 23. Berlin, †197? Vancouver), a neves német színésznővel és koreográfussal, akivel 1915 végén Budapestre költözött, és 1919 júniusában házasságot kötött. Elza sikerrel lépett fel Dohnányi *Pierrette fátyla* című pantomimjében, és férje zenéjére komponálta a *Szent fáklya* és *A múzsa csókja* című darabok koreográfiáját. Származását több mint háromszáz évig pontosan vissza tudta vezetni, az általa készített családfán édesapja, Jean Charles Galafres ágán francia (Texier, Martell, De Brueys, Gaumont, Dujols, de le Boë, de la Vignette, Dinier, Boulet) és német (Goebel, Lehmann, Nordheim, Conrad, Bauer), édesanyja, Minna Elsa Charlotte Hausmann ágán német nevű ősök voltak (Schünemann, Kluth, Ost, Burchardt, Meyer, Ment, Ottenhagen, Schramm, Dornstedt, Berickens).⁵⁶ Bronislaw Huberman (1882–1947) hegedűművésszel kötött házasságából 1911-ben született Huberman János, akit Dohnányi Ernő örökbe fogadott (János 1939 után Olaszországban, Svájcban, majd Kanadában élt). Elza 1947-ben hagyta el Magyarországot, és Vancouverbe költözött. Miután Dohnányi 1949-ben elvált tőle, Clifton Stewarthez ment férjhez. Megjelent kötetei: *Von zwei Ringenden und einem Streber* (Berlin 1910. körül), *Lives, Loves, Losses* (Vancouver 1973).

- Dohnányi Ernő 1937-ben ismerte meg Salaczné **Zachár** Ilonát (1909–88), leendő harmadik feleségét. 1940-ben szoros barátságot kötöttek, és miután mindketten elváltak, 1949. február 17-én házasodtak össze New Yorkban. Dohnányi még gyermekkorából, Pozsonyból ismerte Ilona édesapját, Zachár Gyulát (1875–1963, jogász, egyetemi tanár), akivel távoli rokonságban állt.⁵⁷ Ilona számos újságcikket és több regényes zeneszerző-életrajzt is publikált, 2002-ben jelent meg Dohnányi Ernőről szóló életrajzi könyve.⁵⁸ Első férjétől, Salacz Gyulától (1903–1989, földbirtokos Abonyban) két gyermeke született: Ilona (Helen, *1929) és Gyula (Julius, *1930), akiket Dohnányi örökbe fogadott. Ilona feleségül ment Sean Patrick McGlynnhez, és öt gyermekük született: Sean Ernst (*1956), Daniel (*1959), Brian (*1961), Sheila (*1964) és Alan (*1965). Gyula (dr. Julius Salacz Dohnányi) gyermekei: Michael (*1966), Philip (*1968) és Catherine (*1970). A zeneszerző és felesége halála után Dohnányi két fogadott gyermeke örökölte az amerikai Dohnányi hagyatékot, illetve rendelkezik a szerzői jogdíjak felett.⁵⁹

*

⁵⁵ Doráti Antal: *Egy élet muzsikája*. Budapest 1981, 37–38.

⁵⁶ Kézirat, a Szlabey család tulajdona.

⁵⁷ Nagyszüleik unokatestvérek voltak. Ilona von Dohnányi i. m. 111.

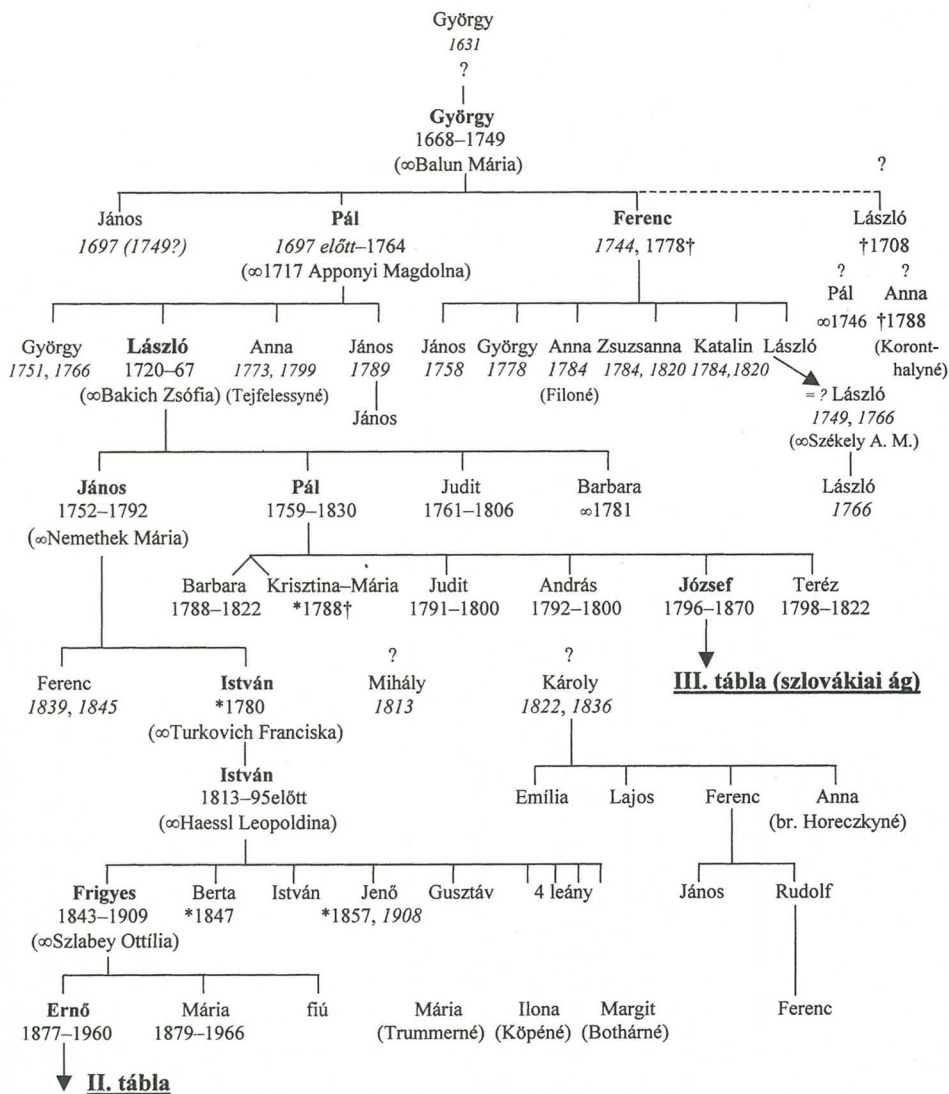
⁵⁸ Ilona von Dohnányi i. m.

⁵⁹ Salacz Gyuláné Varga Sarolta (Salacz Gyula második felesége) és Helen McGlynn közlése, 2002.

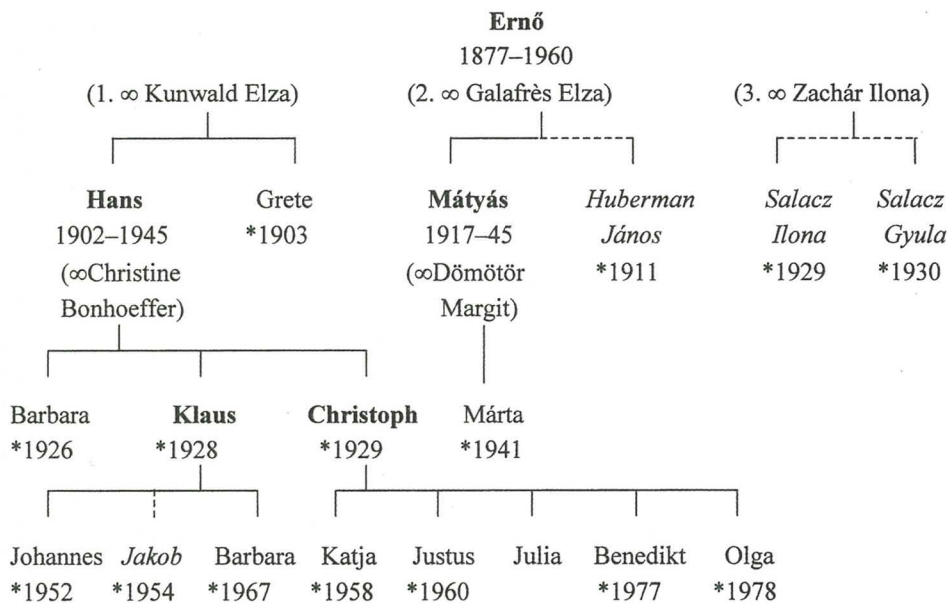
Köszönetünket szeretnénk kifejezni mindazoknak, akik segítséget nyújtottak e munka létrejöttéhez: dr. Kiszely-Papp Deborah-nak, a Dohnányi Ernő Archivum vezetőjének, Szlabey Melindának, aki a szlovákiai anyaggyűjtésben is részt vett, Szlabey Ernőnének és Salacz Gyuláné Varga Saroltának (Budapest), Dohnányi Mártának és Barbara von Dohnányi-Bayernak (Hamburg), Egon M. Arnoldnak és Dohnányi Dánielné dr. Molnár Mónikának (Pozsony), Salacz Dohnányi Ilonának (Helen McGlynnnek) (Baton Rouge, Louisiana, USA), dr. Jochen Thiesnek (Berlin), dr. Sasváryné Szepesi Zsuzsannának, az MTA Zenetudományi Intézet könyvtárvezetőjének, továbbá az Országos Széchényi Könyvtárból Kelemen Évának és a Zeneműtár vezetőjének, Szerző Katalinnak, a Magyar Országos Levéltárból Bertók Lajos referensnek, valamint a Dohnányi Ernő Zeneiskolából Tihanyszegi Mária igazgatónak. Külön köszönet illeti Sz. Farkas Mártát, aki a szerkesztésen túl is számos tanáccsal támogatta munkánkat.

I. tábla: Dohnányi Ernő apai családfája

Rövidítések: * születés, † halálozás, ∞ házasság, a kurzív évszámok a név előfordulására vonatkoznak, a kurzív nevek fogadott gyermekeket jelölnek

II. tábla: Dohnányi Ernő leszármazottai

III. tábla: szlovákiai ág

